Wymagania edukacyjne z historii dla szkoły podstawowej kl. 4 (rok szkolny 2026/2027), oparte na:

1. Aktualnej podstawie programowej (2026r)
2. Programie nauczania – Wczoraj i dziś (Nowa Era)

Klasy IV – VIII: Wspólne obszary umiejętnościowe (zgodne z podstawą)

- chronologia historyczna

- analiza i interpretacja historyczna

- tworzenie narracji historycznej

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I. Z historią na Ty						
1. Pierwsza lekcja historii	• różne znaczenia słowa historia (opowieść, przeszłość, nauka) • historia jako nauka o przeszłości • historia a baśnie i legendy • dlaczego warto uczyć się historii i czego uczymy się na historii, • znaczenie pojęć: przeszłość, baśń, legenda, historia	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: historia, przeszłość • odróżnia przeszłość od współczesności • potrafi krótko scharakteryzować, czym są baśnie i legendy	• poprawnie posługuje się pojęciami: historia, baśń, legenda • podaje przykłady postaci legendarnych i histo-rycznych • przedstawia, czym zajmują się historycy	• wyjaśnia, czym jest historia i dlaczego ją poznajemy • potrafi wskazać elementy prawdziwe i fikcyjne w opowieściach	• wyjaśnia znaczenie uczenia się historii dla współczesnego życia • samodzielnie odróżnia historię od fikcji literackiej • podaje przykłady legend i baśni oraz wskazuje ich cechy	• samodzielnie i trafnie analizuje różnice między historią, legendą a fikcją literacką • porównuje różne formy przekazywania wiedzy o przeszłości (historia, opowieści, legendy)

2. Historia – nauka o przeszłości	• źródła historyczne, ich przykłady oraz podział • historia a archeologia • metody badania wiarygodności źródeł • związki przyczynowo-skutkowe • znaczenie pojęć: źródło historyczne, archeologia, przyczyna, skutek	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: archeologia, źródła historyczne • rozumie, że źródła nie zawsze mówią prawdę	• rozróżnia pracę historyków i archeologów • wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki • dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych	• rozumie różnicę między historią a archeologią • wskazuje różne przykłady materialnych źródeł pisanych i niepisanych • z pomocą nauczyciela ocenia, czy źródło jest wiarygodne	• omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów • dzieli źródła pisane i niepisane na podkategorie • wyjaśnia, jak sprawdza się wiarygodność źródeł	• samodzielnie ocenia wiarygodność źródła, uwzględniając autora oraz cel i kontekst historyczny jego powstania
3. Historia mojej rodziny	• znaczenie pamiątek rodzinnych i opowieści jako źródeł do historii rodziny • drzewo genealogiczne jako sposób przedstawienia historii rodziny • tradycje rodzinne jako czynnik łączący członków rodziny • znaczenie pojęć: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie, genealogia, tradycja rodzinna	• z pomocą nauczyciela poprawnie posługuje się pojęciami: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie • podaje przykłady pamiątek rodzinnych	• poprawnie posługuje się pojęciami: drzewo genealogiczne, tradycja rodzinna • z pomocą nauczyciela przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny lub wybranej postaci (historycznej lub literackiej) • podaje przykłady tradycji rodzinnych	• poprawnie posługuje się pojęciem: genealogia • wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych dla zachowania historii rodziny • poprawnie odczytuje proste drzewo genealogiczne	• wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych i ich rolę w przekazywaniu historii • omawia, jak tradycje rodzinne budują więzi między pokoleniami • samodzielnie tworzy proste drzewo genealogiczne • potrafi opisać historię swojej rodziny na podstawie drzewa genealogicznego	• samodzielnie porządkuje zebrane informacje o historii własnej (lub wybranej) rodziny w uporządkowaną opowieść • wyjaśnia rolę tradycji rodzinnych w budowaniu tożsamości i więzi międzypokoleniowych
4. Czas w historii	• chronologia i przedmiot jej badań • oś czasu i sposób umieszczania na niej dat	• z pomocą nauczyciela używa pojęć: oś czasu, tysiąclecie, stulecie, wiek • z pomocą nauczyciela	• poprawnie posługuje się pojęciami: chronologia, okres p.n.e. i n.e., epoka historyczna • zamienia cyfry arabskie	• poprawnie odczytuje informacje z osi czasu • rozróżnia epoki historyczne • biegle odczytuje	• poprawnie posługuje się osią czasu i umieszcza na niej wydarzenia • wyjaśnia okoliczności	• charakteryzuje główne epoki historyczne

	• prehistoria i epoki historyczne oraz ich daty graniczne • cyfry rzymskie i arabskie • znaczenie pojęć: chronologia, oś czasu, stulecie, tysiąclecie, wiek, nasza era i czasy p.n.e., epoka historyczna	tworzy prostą oś czasu	na rzymskie • porządkuje epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie	i zapisuje daty z wykorzystaniem cyfr rzymskich i arabskich	ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery • zna ramy czasowe epok historycznych i rozumie ich uznaniowość	
5. Obliczanie czasu w historii	• obliczanie upływu lat między wydarzeniami z n.e., p.n.e. i obu er • określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia	• z pomocą nauczyciela określa, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie • oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery	• poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e. • oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach obu er	• określa początek i koniec wieku • poprawnie umiejscawia wydarzenia z obu er na osi czasu	• oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er	• przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych
Rozdział II: Mała i duża ojczyzna						
1. Mieszkamy w Polsce	• wspólnota państwowa (państwo) i wspólnota narodowa (naród) • polskie symbole narodowe i ich funkcje • polskie święta państwowe i ich funkcje • symbole UE • znaczenie pojęć: wspólnota, państwo, naród, ojczyzna,	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe • rozpoznaje polskie symbole narodowe • wskazuje na mapie Europy Polskę	• poprawnie posługuje się pojęciami: wspólnota, Polonia • przedstawia polskie symbole narodowe • identyfikuje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn	• wyjaśnia, czym jest wspólnota państwowa i narodowa • przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych	• wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla budowania wspólnoty i podaje przykłady świąt • wyjaśnia znaczenie symboli narodowych dla wspólnoty narodowej i państwowej • wyjaśnia znaczenie symboli UE dla mieszkańców Polski	• analizuje znaczenie narodu w historii i współczesności • rozumie znaczenie symboli Unii Europejskiej w kontekście integracji europejskiej

	patriotyzm, symbole narodowe, Polonia					
2. Moja mała ojczyzna	• duża a mała ojczyzna • małe ojczyzny i ich tradycje • różnice kulturowo-historyczne między regionami (języki, obyczaje, stroje ludowe) • znaczenie pojęć: mała ojczyzna, region	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: region, mała ojczyzna, duża ojczyzna • podaje nazwę regionu, w którym mieszka, i wskazuje go na mapie Polski	• rozumie, że różne regiony Polski mają inne tradycje i zwyczaje • podaje proste przykłady tradycji lokalnych	• analizując mapę, wymienia główne regiony Polski oraz wskazuje ich położenie • rozumie różnicę między małą i dużą ojczyzną • wskazuje różnice kulturowe i historyczne między regionami	• wyjaśnia znaczenie obrzędów, tradycji i zwyczajów regionalnych dla budowania wspólnoty i wskazuje ich odmienność w różnych częściach Polski • omawia regiony Polski	• porównuje tradycje i kulturę różnych regionów Polski • omawia rolę gwary i dziedzictwa regionalnego
3. Historia mojej okolicy	• poznawanie historii lokalnej • plan miasta jako źródło do historii lokalnej (zabytki, pomniki, patroni ulic i instytucji) • legenda jako źródło do historii regionalnej • zabytki i ich znaczenie	• rozumie, czym są zabytki i dlaczego są ważne • z pomocą nauczyciela wskazuje zabytki w swoim miejscu zamieszkania	• z pomocą nauczyciela rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości • podaje przykłady działań, które pomagają poznawać historię lokalną • dostrzega ograniczenia legend jako źródeł historycznych	• wymienia postacie szczególnie zasłużone dla małej ojczyzny i identyfikuje formy ich upamiętnienia • rozumie znaczenie i konieczność ochrony zabytków historycznych w swoim regionie • wyjaśnia, czego można dowiedzieć się z legend	• samodzielnie rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości i podejmuje próby ich odczytania • przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne	• samodzielnie odczytuje ślady przeszłości w swojej miejscowości • w oparciu o zebrane informacje przedstawia historię swojej okolicy
4. Jak korzystać z mapy historycznej?	• znaczenie mapy w pracy historyka • podobieństwa i różnice między mapą a planem • odczytywanie informacji z planu	• rozumie pojęcia: mapa, plan, legenda, skala • wymienia elementy mapy historycznej	• wyjaśnia, czym różni się mapa historyczna od planu historycznego • odczytuje podstawowe informacje z mapy	• samodzielnie odczytuje informacje z mapy i planu historycznego • rozumie, czym jest skala i do czego służy • wyjaśnia znaczenie legendy mapy	• wyjaśnia, jak historycy wykorzystują mapy do badania przeszłości • wyciąga proste wnioski na podstawie	• łączy informacje z mapy z innymi źródłami wiedzy • wyciąga trafne i złożone wnioski na podstawie mapy • podejmuje próbę

	i mapy historycznej • odczytywanie skali i legendy mapy • znaczenie pojęć: mapa, plan, legenda, skala		i planu historycznego • poprawnie korzysta z legendy	i poprawnie interpretuje jej symbole	mapy	stworzenia własnej mapy historycznej związanej z wybranym wydarzeniem lub procesem z historii małej ojczyzny
Rozdział III: Z najdawniejszych dziejów						
1. Jak żyli pierwsi ludzie?	• pochodzenie człowieka i jego ekspansja • życie człowieka pierwotnego • różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia • początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • znaczenie pojęć: człowiek rozumny, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: koczowniczy i osiadły tryb życia, człowiek rozumny • opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym	• poprawnie posługuje się pojęciami: rewolucja neolityczna, Żyzny Półksiężyc • opisuje początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • wymienia korzyści, które dały człowiekowi umiejętności uprawy ziemi i hodowli zwierząt	• wyjaśnia różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia • wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna • opisuje cechy i umiejętności przodków człowieka rozumnego	• wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia • wyjaśnia długofalowe skutki rewolucji neolitycznej • wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty	• analizuje znaczenie rewolucji neolitycznej dla rozwoju cywilizacji • wyciąga wnioski dotyczące zmian w sposobie życia człowieka

2. Pierwsze cywilizacje	• życie w dolinach wielkich rzek • kształtowanie się pierwszych miast i państw • powstanie pisma • znaczenie pojęć: miasto-państwo, Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające • wskazuje na mapie obszar Mezopotamii • wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb	• poprawnie posługuje się pojęciem: miasto-państwo • wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii i Babilonii • opisuje początki pierwszych miast i państw	• wyjaśnia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji • wyjaśnia, do czego służyło pismo w dawnych czasach • wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym • charakteryzuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji	• porównuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji • ocenia kary zawarte w Kodeksie Hammurabiego • uzasadnia znaczenie osiągnięć pierwszych cywilizacji dla późniejszych epok	• wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
3. W starożytnym Egipcie	• Egipt jako przykład antycznej cywilizacji • znaczenie Nilu dla państwa egipskiego • warunki życia w starożytnym Egipcie • struktura społeczna starożytnego Egiptu • znaczenie pojęć: faraon, społeczeństwo	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: faraon, społeczeństwo (grupa społeczna) • wskazuje na mapie Egipt oraz Nil • opisuje warunki życia w starożytnym Egipcie	• wyjaśnia znaczenie Nilu dla rolnictwa, życia i rozwoju państwa • wymienia grupy społeczne w Egipcie	• charakteryzuje strukturę społeczną Egiptu • wyjaśnia zależność między warunkami przyrodniczymi a życiem ludzi w Egipcie • poprawnie opisuje własnymi słowami podstawowe role w społeczeństwie egipskim	• porównuje prawa i obowiązki różnych grup społecznych • wskazuje wady i zalety silnej pozycji faraona w Egipcie	• wskazuje podobieństwa i różnice między Egiptem a innymi cywilizacjami starożytnymi
4. Osiągnięcia starożytnych Egipcjan	• osiągnięcia cywilizacji egipskiej • wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej • architektura, sztuka i nauka egipska • znaczenie pojęć: hieroglify, piramida, politeizm,	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: piramida, hieroglify • rozpoznaje podstawowe osiągnięcia starożytnego Egiptu (budowle, pismo, mumie) • opisuje wygląd piramid	• poprawnie posługuje się pojęciami: politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe • wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej • wyjaśnia, na czym	• opisuje rozwój nauki egipskiej i jej znaczenie w życiu codziennym • podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan • opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy	• wyjaśnia, jak politeizm wpływał na życie Egipcjan • wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny	• wymienia i charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutanchamona, popiersie Nefertiti, piramidy w Gizie)

	mumifikacja, życie pozagrobowe		polegała mumifikacja i jaki był cel tego procesu			
5. Od hieroglifów do alfabetu	• powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji • ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu • znaczenie pojęć: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne	• rozpoznaje różne rodzaje pisma • wymienia najważniejsze korzyści związane z wynalezieniem pisma	• charakteryzuje znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji • wyjaśnia proces ewolucji pisma (od piktogramów do alfabetu) • wyjaśnia rolę Fenicjan w stworzeniu alfabetu	• wskazuje związki między rozwojem pisma a rozwojem państw i społeczeństw • porównuje różne rodzaje pisma i wskazuje ich zalety oraz ograniczenia • porównuje znaczenie pisma w czasach starożytnych i współcześnie	• sytuuje w przestrzeni obszary związane z rozwojem pisma (Mezopotamia, Egipt, Fenicja) • ocenia znaczenie wynalezienia alfabetu dla rozwoju komunikacji i kultury
Rozdział IV: W starożytnej Grecji						
1. Świat starożytnych Greków	• warunki geograficzne Grecji • fundamenty wspólnoty greckiej • wierzenia Greków i greccy bogowie • znaczenie pojęć: Hellada, Hellenowie, polis, mity, mitologia, heros	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Hellada, Hellenowie, mit, heros • z pomocą nauczyciela opisuje warunki naturalne starożytnej Grecji • wymienia najważniejszych bogów greckich	• poprawnie posługuje się pojęciami: polis, mitologia • wskazuje na mapie Grecję i jej wyspy oraz otaczające morza • przedstawia wierzenia starożytnych Greków • wymienia czynniki łączące starożytnych Greków	• wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) • charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali	• porównuje warunki geograficzne Mezopotamii i Grecji i dostrzega ich wpływ na rozwój tych regionów • opisuje znaczenie wierzeń i mitów w życiu Greków • wyjaśnia, jak mity greckie wpływały i wpływają na sztukę i literaturę	• wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): pięta Achillesa itp. • wyjaśnia, jak mity greckie kształtowały sposób myślenia i wartości Greków
2. W starożytnych Atenach	• cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: demokracja, obywatele,	• poprawnie posługuje się pojęciami: Akropol, Partenon	• wyjaśnia, kim był Perykles • opisuje, kto posiadał	• dostrzega podobieństwa i różnice między ustrojem Aten	• porównuje demokrację ateńską ze współczesnymi systemami

	• Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten • życie codzienne różnych warstw społecznych w Atenach • demokracja we współczesnym świecie • znaczenie pojęć: demokracja, obywatele, agora, Akropol, Partenon	agora • wymienia różne zajęcia mieszkańców Aten	• wskazuje na mapie Ateny • wymienia cechy ustroju Aten	prawa polityczne w Atenach • wyjaśnia, czym była demokracja ateńska (udział obywateli w podejmowaniu decyzji • opisuje rolę Peryklesa jako przywódcy Aten • porównuje położenie obywateli, kobiet i niewolników w Atenach	i Egiptu • podejmuje próby oceny ustroju Aten – wskazuje jego wady i zalety	demokratycznymi
3. Osiągnięcia starożytnych Greków	• najważniejsze dokonania sztuki greckiej: architektura, rzeźba • zasięg cywilizacji greckiej • znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele • dokonania greckiej nauki • postacie: Fidiasz, Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras • znaczenie pojęcia: filozofia	• wymienia różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciem filozofia	• podaje przykłady greckich dokonań w zakresie architektury i sztuki • wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie	• przedstawia dokonania nauki greckiej • łączy czołowych greckich twórców i uczonych (Fidiasza, Sofoklesa, Pitagorasa, Hipokratesa, Sokratesa, Platona, Arystotelesa) z właściwymi polami aktywności • wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji greckiej	• omawia dokonania najważniejszych filozofów, wskazując podstawowe różnice między ich poglądami • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki greckiej • wyjaśnia, jak filozofia wpłynęła na sposób myślenia Greków o świecie i człowieku	• podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę

4. W greckim teatrze i na stadionie	• narodziny teatru greckiego • początki literatury: „Iliada” i „Odyseja”, • rola sportu w życiu starożytnych Greków, • starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie • postacie: Homer • znaczenie pojęć: tragedia, komedia, epos, igrzyska, olimpiada	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: igrzyska, olimpiada • przedstawia rolę sportu w starożytnej Grecji • z pomocą nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki	• poprawnie posługuje się pojęciami: tragedia, komedia, epos • wyjaśnia, kim był Homer	• dostrzega i wyjaśnia różnice między tragedią a komedią • przedstawia treść Iliady i Odysei • przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich	• dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnym i antycznym teatrem • dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnymi i antycznymi igrzyskami • wyjaśnia genezę i znaczenie frazeologizmu: koń trojański	• opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi • ocenia rolę sportu w życiu Greków i jego znaczenie społeczne oraz religijne
Rozdział V: Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Jak powstało Cesarstwo Rzymskie?	• legendarne początki państwa rzymskiego • przemiany ustrojowe: królestwo, republika, cesarstwo • ekspansja terytorialna Rzymu • organizacja armii i rzymski legionista • kryzys i upadek Imperium Rzymskiego • znaczenie pojęć: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy	• wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński, Rzym • z pomocą nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca • przedstawia uzbrojenie rzymskiego legionisty	• poprawnie posługuje się pojęciami: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy • przedstawia legendarne początki Rzymu • porządkuje chronologicznie formy ustrojowe Rzymu • zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e. i 476 r. n.e.	• wskazuje charakterystyczne cechy ustroju Rzymu w czasach królestwa, republiki, cesarstwa • opisuje ekspansję terytorialną Rzymu i jej przyczyny • charakteryzuje życie i obowiązki rzymskiego legionisty • opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego	• wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium • wyjaśnia, co doprowadziło do załamania potęgi Rzymu • wyjaśnia, jak była zorganizowana rzymska armia i dlaczego była skuteczna • przedstawia na mapie najdalszy zasięg imperium	• wyjaśnia różnice w rozumieniu pojęcia republika w antyku i współcześnie • przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski • analizuje przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego

2. W starożytnym Rzymie	• społeczeństwo starożytnego Rzymu: obywatele, patrycjusze, plebejusze, niewolnicy • życie codzienne i rozrywki w Rzymie • miasto Rzym jako stolica imperium • wierzenia Rzymian • znaczenie pojęć: • patrycjusze, plebejusze, niewolnicy, triumf, amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum, triumf • z pomocą nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu	• poprawnie posługuje się pojęciami: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy • wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały • charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego • charakteryzuje rozrywki starożytnych Rzymian	• wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem • opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum • wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw	• porównuje położenie patrycjuszy, plebejuszy i niewolników • podejmuje próby oceny położenia przedstawicieli różnych grup społecznych • opisuje Rzym jako centrum polityczne, społeczne i kulturalne imperium • wyjaśnia, jak wierzenia Greków wpłynęły na wierzenia Rzymian	• porównuje starożytny Rzym ze współczesnymi wielkimi miastami • porównuje rozrywki starożytnych Rzymian ze współczesnymi i poddaje je ocenie moralnej
3. Dziedzictwo Cesarstwa Rzymskiego	• romanizacja i jej skutki • prawo rzymskie i jego znaczenie • największy zasięg imperium i jego współczesne ślady materialne (architektura, drogi i monety) i niematerialne (języki romańskie, alfabet) • znaczenie pojęć: romanizacja, łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt, języki romańskie	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt • z pomocą nauczyciela wymienia najważniejsze dokonania starożytnych Rzymian	• poprawnie posługuje się pojęciami: romanizacja, języki romańskie • wyjaśnia sens powiedzenia: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu • wymienia przykłady materialnych śladów imperium	• wyjaśnia, na czym polegała romanizacja • podaje przykłady wybitnych dzieł sztuki i architektury rzymskiej • przedstawia rolę prawa i okoliczności jego spisania w Rzymie • wyjaśnia, dlaczego Rzymianie przykładali dużą wagę do budowy sieci dróg	• wyjaśnia znaczenie łaciny dla rozwoju języków europejskich • podejmuje próby oceny procesu romanizacji z punktu widzenia imperium oraz mieszkańców prowincji • wyjaśnia, dlaczego ślady oddziaływania Rzymu odnajdujemy poza jego granicami	• opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie • ocenia, które z dokonań Rzymian było najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź • wyciąga wnioski dotyczące trwałości dziedzictwa rzymskiego

4. Początki chrześcijaństwa	• Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej • atrakcyjność chrześcijaństwa na tle religii rzymskiej • przyczyny prześladowania chrześcijan w Rzymie • ekspansja chrześcijaństwa • postać historyczna: Jezus z Nazaretu • znaczenie pojęć: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie, wolność religijna	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie • dostrzega zasadnicze różnice między chrześcijaństwem a wierzeniami starożytnych Rzymian	• podaje przynajmniej jedną przyczynę prześladowań chrześcijan • charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa • sytuuje początki chrześcijaństwa we właściwym wieku	• poprawnie posługuje się pojęciem: wolność religijna • wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo było atrakcyjne dla członków różnych grup społecznych • wyjaśnia, jaką zmianę wprowadził Edykt mediolański	• opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie • analizuje przyczyny i skutki prześladowań chrześcijan • porównuje religię rzymską i chrześcijaństwo • analizując mapę, opisuje proces rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w imperium rzymskim	• potrafi uzasadnić atrakcyjność chrześcijaństwa dla różnych grup społecznych w Rzymie (np. niewolników, ludzi ubogich)